

Asia: VN/7059/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (pysyvä oleskelulupa)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sisäministeriön maahanmuutto-osasto pyytää lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta koskien pysyvän oleskelun edellytyksiä. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy (jatkossa Hyvil) kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia ja ehdotettujen muutosten myötä pysyvän oleskelun edellytyksiä tiukennettaisiin. Esitysluonnoksessa pysyvän oleskeluluvan myöntämiseksi vaadittava oleskelu nostettaisiin normaalitilanteessa neljästä vuodesta kuuteen vuoteen. Kuuden vuoden oleskelun jälkeen pysyvän luvan voisi pääsääntöisesti saada hakija, jolla on riittävä suomen tai ruotsin kielen taito ja kahden vuoden välittömästi ennen hakuhetkeä toteutunut työhistoria. Pysyvän oleskeluluvan saamiseksi ehdotetaan säädettäväksi myös useita poikkeuksia, jotka olisivat osin kokonaan uusia.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan yhtenä poikkeuksena kuuden vuoden oleskelun pääsääntöön säädettäväksi erityissäännös Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, jatkotutkinnon tai alemman yliopistotutkinnon suorittaneille. Heidän olisi mahdollista hakea pysyvää oleskelulupaa jo neljän vuoden oleskelun jälkeen. Ehdotettu erityissäännös koskisi alemmista korkeakoulututkinnoista vain yliopistotutkintoja. Lisäksi näiltä hakijoilta vaadittaisiin kehittyvää suomen tai ruotsin kielen taitoa. Hyvil katsoo, että erityissäännöksen tulisi koskea myös alempia ammattikorkeakoulututkintoja, jotka ehdotetussa uudessa säännöksessä nyt suljetaan pois. Esitysluonnosta tulisi tältä osin jatkovalmistelussa korjata. Perusteluna Hyvil tuo esiin, että ammattikorkeakoulujen alemmista tutkinnoista valmistutaan työvoiman saatavuuden kannalta moniin ammatteihin, joissa on työvoimapulaa, kuten sosiaali- ja terveysalan sairaanhoitajan ja sosionomin ammatteihin. Alemman ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen voi myös katsoa muodostavan yhtä lailla alemman, kandidatoisen yliopistotutkinnon kanssa kotoutumista osoittavan kokonaisuuden, jota esitysluonnoksessa esitetään tavoiteltavaksi. Ehdotettu muutos lisäisi ammattikorkeakoulututkintojen houkuttelevuutta kansainvälisten opiskelijoiden näkökulmasta sekä näiden tutkintojen suorittaneiden halua jäädä opintojen jälkeen pysyväisluontoisemmin Suomeen työskentelemään. Muutos olisi linjassa myös Suomen korkeakoulupoliittisten linjausten kanssa, joiden osalta esitysluonnoksessa nyt tehdyt korkeakoulupoliittikkaan liittyvät linjaukset vaikuttavat

ristiriitaisilta. Hyvii myös huomauttaa, että esitysluonnoksessa näyttää paikoin olevan horjuvuutta korkeakoulukäsitteistön käytössä, johon tulisi jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota. Esim. otsikkotasolla puhutaan korkeakoulututkinnoista, vaikka sisältö koskettaa ainoastaan osaa korkeakoulututkinnoista jne.

Toisena poikkeuksena kuuden vuoden pääsäännöstä on ehdotettu, että henkilö voisi saada pysyvän oleskeluluvan jo neljän vuoden oleskelun jälkeen, mikäli hänen vuositulonsa ovat n. 40 000 euroa ja muut pysyvän oleskeluluvan edellytykset täyttyvät. Hyvii huomauttaa, että ehdotettu vuositulo vaikuttaa melko korkealta. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalalla vuositulot eivät suurella osalla alan ammattinimikkeistä välttämättä nouse kyseiselle tasolle. Huomioiden kyseisen alan työvoimapula, olisi erittäin tärkeää tukea kaikilla mahdollisilla toimilla näillä aloilla toimivia ammattilaisia jäämään pysyvästi Suomeen. Vuosituloon sidottu poikkeussäännös vaikuttaa myös joiltain osin sukupuolittuneelta, koska miesvaltaisten alojen palkkataso on usein korkeampi. Tätä ei vaikutusarvioissa kuitenkaan tunnusteta, vaikka siellä tuodaan esiin, että pysyvien oleskelulupien hakemisessa miehet ovat jo nyt ylliedustettuina.

Ehdotetun kuuden vuoden oleskelun jälkeisen pysyvän oleskeluluvan saamisen perusteeksi esitysluonnoksessa ehdotetaan, että henkilön työhistoriaa ja mahdollista työttömyys- tai muuhun toimeentuloturvaan turvautumista tarkastellaan välittömästi eli noin kahden tai kolmen vuoden aikajänteellä ennen pysyvän oleskeluluvan hakemista. Kyseisenä ajanjaksona henkilö ei olisi saanut turvautua työttömyysturvaetuksiin tai toimeentulotukeen kuin korkeintaan kolmen kuukauden ajan tai hänellä voisi olla korkeintaan kolmen kuukauden poissaolo töistä hakemuksen vireilletuloa edeltävän kahden tai kolmen vuoden ajalta joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Pysyvän oleskeluluvan ehtona olisi myös se, että henkilön olisi tullut palata töihin eli esimerkiksi työttömyysjakso ei voisi kohdistua välittömästi hakuajankohtaa edeltävään ajanhetkeen. Poikkeuksina pidetään mm. vanhempainvapaata, mutta ei esimerkiksi hoitovapaalla olemista. Myös lomautuksen osalta yli kolmen kuukauden lomautus katkaisisi työhistorian tarkastelujakson.

Hyvii esittää huolensa työhistoriatarkasteluun sisällytetyn työttömyysjakson lyhyeen keston, jonka ylittyminen voi yksinään siirtää pysyvän oleskeluluvan saamista. Ottaen huomioon, että yksittäinen rekrytointiprosessi voi kestää kuukausia, ei kolmea kuukautta voi pitää kohtuullisena kuten ei sitäkään, että kolmea kuukautta pidempi lomautus katkaisisi tarkastelujakson. Myöskään lakisääteisten oikeuksien käyttämisen ei tulisi katkaista työhistoriatarkastelua muiden edellytysten täytyessä. Lisäksi esityksessä voisi edelleen täsmentää konkreettisesti ja yksiselitteisesti, mitkä sosiaaliturvan muodot ovat ne, jotka katkaisevat työhistorian tarkastelun ja mitkä eivät. Luetaanko esimerkiksi valtaosin työssäkäyville maksettava yleinen asumistuki näihin?

Tärkeäksi edellytykseksi pysyvän oleskeluluvan saamisessa nostetaan suomen tai ruotsin kielen osaaminen tai selkeä osoitus kielen opiskelusta eli ns. kehittyvästä kielitaidosta. Hyvii huomauttaa, että esityksessä kielitaitovaatimuksia kuvattaessa ei missään kohdin ole mainittu suomen tai suomenruotsalaisen viittomakielten osaamista, joiden luonnollisesti myös tulisi yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan olla rinnakkainen mahdollisuus tarvittavan kielitaidon osoittamiseksi.

Ehdotetuista muutoksista vaikuttaa syntyvän varsin monimutkainen ja monitulkintainen kokonaisuus. Esitysluonnoksessa esitetään kuuden vuoden oleskeluun useita eri poikkeuksia, joiden täytyessä pysyvän oleskeluluvan voisi myös saada tätä aikaisemmin. Lisäksi lainsäädännössä edelleen säilyisi EU-säännösten perusteella myönnettävä pitkäaikaiseen oleskeluun perustuva lupa viiden vuoden oleskelun jälkeen. Ehdotetuilla järjestelmää monimutkaistavilla muutoksilla näyttää vaikutusarvioiden perusteella olevan merkittäviä taloudellisia lisäkustannuksia ilman, että niillä

selkeästi voidaan osoittaa olevan kustannushyötyjä. Nykyisessä julkisen talouden tilanteessa hallinnollista byrokratiaa ja monimutkaisuutta lisääviä muutoksia ei voi pitää kannatettavina. Joiltain osin vaikutusarvioiden täsmentäminen (mm. sukupuolivaikutukset) sekä kustannusvaikutusten, niiden syntyperusteen ja kohdistumisen yhteen kokoaminen taulukkomuotoon olisi jatkovalmistelussa tarkoituksenmukaista esityksen selkeyden lisäämiseksi. Hyvilin näkemyksen mukaan vaikutusten arviointia on esitysluonnoksessa pyritty kiitettävästi tekemään ja samalla tuotu esiin vaikutusarvioiden epävarmuus ja riippuvuus käyttäytymisvaikutuksista, joita on vaikea ennakoita.

Esitetyillä muutoksilla ei näyttäisi olevan merkittäviä vaikutuksia Suomeen tulevan asemaan ja oikeuksiin hyvinvointialueiden sote-palvelujen näkökulmasta. Hyvinvointialueen palvelujen järjestämisvastuu määräytyy pääsääntöisesti kotikunnan mukaan, jolloin maahan tulevan oikeus sosiaali- ja terveystalouteen ei valtaosin ole riippuvainen Suomessa oleskelun perusteesta. Kuten Hyvil aiemmin on tässä lausunnossa tuonut ilmi, niillä saattaa kuitenkin olla merkittäviä vaikutuksia hyvinvointialueiden työvoiman saatavuuteen ja kansainväliseen rekrytointiin. Tämä tulisi jatkovalmistelussa huomioida siten, että erityisesti kiinnitettäisiin huomiota keskeisten työvoimapula-alojen ammattilaisten pysyvän oleskelun epävarmuuden minimointiin.

Vogt Ellen
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy